

סוגיות במס' ברכות שיעור 9 – בענין ברכות קריאת שמע

אריה ליבוביץ

- I. Source. ברכות דף יא.
- II. What type of ברכה?
- A. ר"ן סוכה כב. ברכת השבח, more like a ברכת המצוה – ש"ת הרשב"א ח"א סימן שיט commenting on ד"ה איתמר who proves that we say ק"ש from the fact that אין מפסיקין, rejects Tosafos from the fact that הלל בר"ח is also מפסיקין even though there is no ברכת המצוה, agrees with רשב"א.
- B. ברכת המצוה is a ברכה – רמב"ן ברכות דף ב: ד"ה כבר.
- C. ברכה but helps exempt from saying ברכת המצוה – מאירי ברכות יא: ד"ה והרי למדת.
1. Similar to תקיעות.
2. Other ראשונים that sound this way:
- a. בעל המאור ר"ה יף בדפי הרי"ף
- b. רא"ש ברכות פרק א' סימן א' בשם ר' עמרם
- c. תלמידי רבינו יונה ברכות א. בדפי הרי"ף ד"ה אלא
- D. ברכות המצוות – אור זרוע סימן כה בשם רבינו חננאל.
- III. משנה ברכות ט: וגמרא שם י: קריאת שמע לאחר זמנה - if you read past the זמן you still say ברכות.
- A. How much after the זמן? רא"ש פ"א סימן י' – 4 hours, 6 hours or all day.
1. עם מרדכי סימן ה'. חלק מתפילה ה' holds until four hours – sounds like it is part of תפילה and we are מברך על מצוות דרבנן and this makes sense because עמ' כה explains that even if it is ברכת המצוה this makes sense because עמ' כה includes it as part of תפילה and we are מברך על מצוות דרבנן.
2. רמב"ם הלכות ק"ש פ"א הי"ג – all day long. Why?
- a. זמן ק"ש derives from here that according to רמב"ם, the זמן ק"ש is all day long. Also says that if it weren't זמן ק"ש on some level, it would make no sense to say ברכות ק"ש, strongly implying that they are ברכות המצוות.
- b. מג"א סימן נח ס"ק ז' rejects משנה כספ משנה שם for several reasons:
- i. קריאת שמע has nothing to do with קריאת שמע?
- ii. You should say the berachos after four hours?
- iii. This would mean זמן ק"ש is not גרמא, which is against the שאגת. שאגת answers that ק"ש של שחרית doesn't apply at night and ק"ש של לבושי doesn't apply at day, so it is still גרמא. See, however, שרד who explains the מג"א's question that so long as there is never a time where the מצוה isn't done, it can't be called גרמא.
- B. Is there a prohibition to fulfill the מצוה without the ברכה? See עם מרדכי סימן ה' אות ו' that depending on which type of ברכה, it may be better to daven ביחידות than to daven at a minyan that misses זמן ק"ש, even if you say it earlier.
- IV. Why no ברכת המצוה?
- A. העמק שאלה שאילתא קכה – there is no ברכה on a ברכה.
- B. פרמ"ג משב"ז רלט:ב – already בברכת התורה.

סוגיות במס' ברכות שיעור 9 – בענין ברכות קריאת שמע

- C. קבלת עול מ"ש in that it is like a ברכה – אבודרהם דיני קריאת שמע.
- V. ברכות כא. See ספק קרא קריאת שמע.
- A. Explaining the ברכות – הלכות קריאת שמע פרק ב' הלכה יג. רמב"ם.
1. ספק של תורה – תלמידי רבינו יונה ברכות יב: בדפי הרי"ף ד"ה והיכא – this is only true of a תורה, but ספק would not get a ברכה.
 2. There are lots of places where the רמב"ם seems to assume we do not say a ברכה מצוות דאורייתא, even by במקום ספק:
 - a. הלכות ציצית פ"ג ה"ט
 - b. הלכות מילה פ"ג ה"ו
 - c. הלכות שחיטה פרק יד הלכה ד'
 - d. הלכות סוכה פ"ו ה"ג
 - e. תשובה לחכמי לונזיל הובאה בכס"מ הלכות מילה פרק ג' הלכה ו'
- B. The הלכות סוכה – ראב"ד הלכות מילה שם – we do say ספק מצוה. Also says this in שם.
- C. Explaining the מחלוקת. Does the ברכה become part of the מצוה? רמב"ם holds it always becomes part of the מצוה, but רמב"ם holds it only becomes part of the מצוה by קריאת שמע, but outside of קריאת שמע we just say להקל שמע.
1. Examples for each opinion.
 - a. שו"ע או"ח סימן קפד סעיף ד' ומשנה ברורה שם ס"ק יג that we even say ברכה when repeating bentsching.
 - b. תוס' הרא"ש ברכות דף טו. ד"ה אבל
 2. Proofs to the יסוד.
 - a. ירושלמי ברכות פרק בא הלכה א עם פירוש ספר חרדים שם
 - b. משנה ממטבע שטבעו חכמים הואיל רמב"ם הלכות ברכות פרק א' הלכות ה-ו הלכות קריאת שמע, but in הרי זה טועה וחוזר ומברך כמטבע פרק א' הלכה ז' See ארחות ימים סימן ה' עמ' עב בשם הגרי"ד for an explanation

1 - משנה ברכות דף יא.

בשחר מברך שתיים לפניו ואחת לאחריה ובערב מברך שתיים לפניו ושתיים לאחריה

2 - שו"ת הרשב"א חלק א' סימן שיט

הקורא קרית שמע בלא בכותיה יצא דברכות אין מעכבות... ומיהו מסתברא שחוזר ואומר ברכות בפני עצמן בלא ק"ש שכבר יצא ואף על פי שברכות לפני קריאתה נתקנו לאו ברכות על ק"ש כדי שתאמר היאך יברך שלא על הקריאה וכן הסכימו הגאונים ז"ל שהרי אינו מברך אשר דקשנו וצונו לקרא את שמע או נותן התורה כדרך שתקנו בקריאת התורה או בקריאת המגילה

3 - תוספות מסכת סוכה דף מד עמוד ב

ועוד מדקדק ר"ת ממסכת ברכות פרק היה קורא (דף יד.) דמייתי ראייה דאין מפסיקין בהלל מרב בר שבא דאיקלע לבי דרבינא בימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל ולא איפסיק ומשני שאני רב בר שבא דלא תשיב עליה דרבינא ואם אין מברכין עליו מה הפסקה שייך בו

4 - ר"ן סוכה כב. בדפי הרי"ף ד"ה איתמר

ואף ראה זו אינה כלום אצלי דהא בברכות דף יג. מוכח שאין ברכות ק"ש מעכבות קריאתה אלא קראה בלא ברכותיה יצא ועוד שאפילו אומר אותן כסדר אין ברכות ק"ש כברכת המצוה שאין אנו מברכין לקרות את שמע ואעפ"כ אסור להפסיק בה אלא מפני היראה ומפני הכבוד ואפילו קורא אותה לצאת בה קודם ברכותיה ולמה לא יהא אפשר שיהא הדין כן בהלל אחר שהנהיגוהו לאמרו מפני שבחו של מקום

5 - רמב"ן ברכות ב: ד"ה כבר

ובילדותי נתקשה עלי לפי שהדבר ידוע שאהבת עולם ברכת המצוה היא לק"ש שכל המצוות כולן טעונות הן ברכה עובר לעשייתן וכן בהלל וכן במגילה וכן בקריאת התורה וכו' ש"ק"ש וזהו שאמרנו בהסדיר אחר שקרא א"צ לברך שכבר נפטר באהבה רבה דברכת שנון תורה היא אלא שתיקנו בק"ש שתיים לפניה מפני שזמנה תלוי ביצירת האור ובעריבתו אבל ברכת יוצר אור ומעריב ערבים ברכת השבח הן כדמוכח בפלוגתא דכל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע וכדפרישית לעיל. וברכת אהבת עולם ברכת המצוה לחובת קרי' של שמע וה"נ מוכח בשמעתא דאמר להם הממונה ברכו ברכה אחת כו' לפיכך עשו נמי ברכת אמת ויצייב ברכה הסמוכה לחברתה וכיון שזו ברכת המצוה היא הדבר ברור דכל שמברך על המצוה או על הפירות ועונה אמן אחרי עצמו בין ברכה למצוה שהוא טועה גמור.

6 - בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף יא עמוד ב

והרי למדת עכשו שסדר הברכות לדברי הכל אינו מעכב אבל אם לא ברך אלא אחת אם יצא ידי אותה שבירך אם לאו לא שמענו וכן לא דבר כאן אם קרא את שמע בלא ברכות אם יצא ידי ק"ש אם לאו וכן אם בירך את הברכות ולא קרא את שמע אם הם ברכה לבטלה אם לאו והרי אנו צריכים לפרש את שלשתן לדעתנו ונאמר תחלה שהברכות אין מעכבות את שמע אלא כל שקרא את שמע בלא ברכות יצא ידי חובת שמע כדין כל מצוה שאם עשאה שלא בברכה יצא ידי חובת המצוה וזהו שאמרו בהיה קורא בתורה והגיע זמן המקרא שיצא דרך קריאתו והוא שאמרו עליה בתלמוד המערב זאת אומרת ברכות אין מעכבות ואף על פי שגאוני הראשונים כתבו שזה ביחיד אבל צבור לא יצאו שלא בברכה במחילה מהם דברי נבואות הן וכן בשניה נאמר שאין השמע מעכב את הברכות שאם לא היה יודע את שמע והיה יודע את הברכות או שלא היה יודע כלום על פה והיה בידו מחזור שהברכות כתובות בו ולא שמע אף הוא מברך שאין ברכות אלו בדין שאר ברכות המצות שאומר אשר קדשנו וכו' וצונו וכו' שאם לא קיים את המצוה תהא הברכה לבטלה אלא ברכות אלו עיקרן לעצמן נתקנו ראשונה למציאות היום והאור ושניה לחיוב תורה אלא שמאחר שנתקנו יסודם לפני שמע והפקיעו בהם מלברך אשר קדשנו וכו' וצונו לקרוא את שמע ומ"מ מי שלא ידע הברכות וידע את שמע מברך לפני קריאתה אשר קדשנו וכו' לקרוא את שמע והרי הן כברכות מלכיות זכרונות שופרות שהן ברכות לעצמן ואין מעכבות את התקיעות ולא התקיעות מעכבות אותן אלא שאחר שנתקנו יסדו עליהן ברכת שופר כל אחת לסימן אחד ומי שאינו יודע לברך ובא לתקוע מברך אשר קדשנו וכו' לשמוע קול שופר

7 - בעל המאור ר"ה י: בדפי הרי"ף

ומה שנהגו לתקוע כל התקיעות כשהן יושבין ומברכין עליהן ברכת התקיעה נ"ל כי לא היה כן בימי רבותינו חכמי התלמוד אלא מנהג הוא שהנהיגו דורות האחרונים משום חולין ומשום אנוסין דקדמי ונפקי מבהל"נ ולא נטרי עד צלותא דמוספין... לפיכך הקדימו בשבילן אלו התקיעות שמיושב והנהיגו לברך עליהם ברכת התקיעה במטבע קצר... ואין ברכה במטבע קצר בשופר אלא ממנהג אחרונים אבל עיקר הברכות הם הברכות של תפילה והם מלכיות זכרונות ושופרות... אבל באמת אין לנו ברכת התקיעה מדברי רבותינו אלא ברכות של תפילה בלבד.

8 - רא"ש מסכת ברכות פרק א סימן א

מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים עד חצות. רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. פירש"י ואנן שקורין שמע בבית הכנסת קודם צאת הכוכבים אין אנו יוצאים ידי חובתנו אלא בקריאת שמע שעל מטנתו פרק ראשון. ומה שאנו קורין אותה בבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. והכי תניא בברכות ירושלמי בריש פירקין הקורא את

שמע קודם לכן לא יצא. א"כ למה קורין אותה בבית הכנסת. לא להוציא (את הרבים) ידי חובתן אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה וכן כתב הריב"א והרי"ף גיאת ז"ל וכן כתב רב עמרם ז"ל [נ"א ומחמת זה כתב] שצריך לברך אקב"ו על קריאת שמע כשהוא קורא לפני מטתו. מתוך דבריהם משמע שאדם יוצא ידי חובתו מתוך אותה קריאה

9 - רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף א עמוד א

אלא כך הוא הענין שבבית הכנסת יקרא קריאת שמע עם ברכותיה ויתפלל ולא יכוין לצאת ידי חובת ק"ש באותה הקריאה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ויוצא ידי קריאת הברכות ואח"כ כשיהיה בביתו קודם שיאכל אחר יציאת הכוכבים יקרא אותה ויתכוין לצאת בה ידי חובה ויקרא אותה כולה במורא ובכוונת הלב ואם לא ירצה לקרות אלא השתי פרשיות בלבד סגי ליה בהכי ואף על פי דאמרינן בירושלמי וצריך להזכיר יציאת מצרים בזמנה דמשמע שצריך לומר פרשה שלישית שיש בה יציאת מצרים בשעה שקורא אותה לחובה אפילו הכי כיון שהזכיר יציאת מצרים בברכות בשעה שקורא אותה בבית הכנסת לא מצרכין ליה להזכירה פעם אחרת וכתב רב עמרם ז"ל שבשעה שקורא אותה יברך אקב"ו לקרוא ק"ש ואומר מורי הרב שאין זה נכון שברכה זו לא מצינו אותה בשום מקום ולפיכך נראה לו שיותר נכון שיאמר אהבת עולם שנתקנה אצלה ואפילו על קריאת הפסוקים או קריאת תלמוד תורה מצינו שנפטר מברכה באמירתה כדאמרינן (דף יא ב) השכים לקרות קודם שקרא ק"ש צריך לברך לאחר שקרא ק"ש אין צריך לברך מאי טעמא שכבר נפטר באהבה רבה ואם תאמר כיון שאינו אומר ברכת מעריב ערבים הוא לה ברכה שאינה סמוכה לחברתה וכל ברכה שאינה סמוכה לחברתה צריך לפתוח בה בברוך יש לומר שכיון שבמקומה היא סמוכה לחברתה אין לחוש עכשיו כשאומר אותה על קריאת שמע אם אינו פותח בברוך שכינא בזה מצינו בתלמוד (לקמן דף כט ב) בתפלת הדרך שאינה פותחת בברוך וחותרם בה שומע תפלה מפני דכיון דבשמונה עשרה ברכת שומע תפלה סמוכה לחברתה אם עכשיו אינה סמוכה לחברתה לא חיישינן להכי. ועדיין יש לשאול כיון שאינו זמן קריאת שמע בשעה שקורין אותה בבית הכנסת היאך יוצא ידי חובה מהברכות אם אינו לילה לענין קריאת שמע ויש לומר שאע"פ שאינו לילה ממש מפני שלא יצאו הכוכבים אפילו הכי כיון ששקעה חמה והוי לילה לענין תפלה של ערבית כדלקמן הכא נמי דיינינן ליה לילה לקריאת הברכות ויכול לומר גזלל אור מפני חשך וחשך מפני אור כיון ששקעה חמה ואינו יכול להתפלל תפלת המנחה משם ואילך כדבעין למימר בפ' תפלת השחר וברכת אהבת עולם נמי אומרים אותה שהרי מצינו שעל קריאת פסוקים יכול לאמרה כדכתיבנא לעיל ולפיכך לא חיישינן אם אומרים אותה קודם צאת הכוכבים או אם אומרים אותה שתי פעמים וברכת גאל ישראל נמי אף על פי שהתקינו לאומרה בלילה כנגד יציאת מצרים שהיתה בלילה אפ"ה כיון שלא למדנו זכירת יציאת מצרים בלילה (ד' יב ב) אלא מרובי דכל ימי חייו ואין כתיב שם לילה בפירוש אלא מיתור כל בלבד דרשינן ליה לא חיישינן אם אין אנו אומרים אותה בלילה ממש דכיון שלילה הוא לענין תפלת ערבית לילה הוי להזכיר יציאת מצרים והכי חזינן לקמן (ד' ח ב) שאמרו שהקורא ק"ש של לילה קודם הנץ החמה ואף על פי שהוא יום שכבר עלה עמוד השחר מזכיר מדת הלילה וכיון שאפי' כשמתחיל היום לבא אמרו שיוצא אחר שיעלה עמוד השחר מק"ש כ"ש הכא שמתחלת כבר הלילה אף על פי שלא יצאו עדיין הכוכבים שיכול לומר מדת הלילה אף על גב שאינו יכול לקרוא ק"ש עצמה וכי תימא כמו שיוצא לשם בדיעבד מק"ש עצמה של לילה אף על פי שאינו לילה ממש ה"ג אמאי אינו יוצא בדיעבד אחר שקיעת החמה אף על פי שאינו לילה ממש י"ל שכיון שהתורה תלתה אותה בזמן שכיבה ובשקיעת החמה אינו זמן שכיבה לשום אדם לפיכך אינו יוצא באותה שעה כלל אבל בבקר אף על פי שהוא יום יוצא בדיעבד מפני שעדיין זמן שכיבה הוא שקצת בני אדם שוכבין בבקר במטותיהן ולברכת המלך בכבודו והפסוקים שאומרים בלחש אין לחוש שזה אינו אלא מנהג כדבעי' למימר לקמן הלכך קורא ק"ש בבית הכנסת עם הצבור בברכותיה ומתפלל עמהם ואינו קורא בכונה לצאת בו ידי חובת ק"ש אלא הברכות והתפלה בלבד ואחר צאת הכוכבים קודם שיאכל קורא ק"ש כו' או לפחות השתי פרשיות שבהן עול מלכות שמים ועול מצות ואומר ברכת אהבת עולם בלבד וקורא אותה בכונה לצאת ידי חובה של קבלת עול מלכות שמים ואף על פי שאינו אומר כל הברכות אין לחוש שהברכות אינן מעכבות ואחר שיאכל קורא פרשה ראשונה פעם שלישית סמוך למטתו כדי להבריח המזיקין ובזה יצא ידי ספק מהכל:

10 - אור זרוע הלכות קריאת שמע סימן כה

... למדנו מכאן דכל היכא שלא ברך קודם המצוה מברך לאחר כן ויוצא ידי ברכה וראיה לדבר טבילת גר שמברך אחר טבילה משום גברא דלא חזי לא מצי לברך קודם לכן ה"ה לשכח דלא אפשר ליה לברך כבר עובר לעשייתה שמברך לאחר כך

11 - ברכות דף ט:

מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ר' אליעזר אומר בין תכלת לכרתי עד הנץ החמה ר' יהושע אומר עד שלש שעות שכן דרך מלכים לעמוד בשלש שעות הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה

12 - גמרא שם דף י:

אמר רב חסדא אמר מר עוקבע מאי לא הפסיד שלא הפסיד ברכות תניא נמי הכי הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה אבל מברך הוא שתיים לפניו ואחת לאחריה

13 - רא"ש מסכת ברכות פרק א

הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי לא הפסיד לא הפסיד הברכות. תניא נמי הכי הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה אבל מברך לפניו ולאחריה יש להסתפק אם ר"ל עד חצות כשיעור תפלה אליבא דרבנן. או עד ד' שעות אליבא דר' יהודה. או אפי' כל היום כולו לא הפסיד ורב האי גאון ז"ל כתב אף כל שעה רביעית אף על פי שאינה עונתה מברך שתיים לפניו ואחת לאחריה. משמע דוקא שעה רביעית שהוא זמן תפלה לרבי יהודה. אבל מכאן ואילך הפסיד הברכות. ואם בירך עובר על לא תשא (לקמן דף לג):

14 - עם מרדכי סימן ה' אות ב' עמ' כה

ונראה לתרץ ע"פ מש"כ לעיל סימן ג' שיש מצוה מדרבנן לומר ק"ש כחלק מן התפלה ואחת מן הראיות ליסוד הזה משיטת הרשב"א שהקורא ק"ש עד חצות היום יש לו שכר קריאה ולא שכר קריאה בזמנה ופירשנו שאמנם בטל המצוה דאורייתא של ק"ש אבל מקיים המצוה מדרבנן של ק"ש כחלק מן התפלה דזמן מצוה זו כזמן תפלה. ולפי זה י"ל שבאמת ברכות ק"ש ברכות המצוה הן אבל א"צ דוקא ק"ש דאורייתא שהברכות נאמרות גם על המצוה דרבנן של ק"ש בתורת תפלה. וניחא שיטת האור זרוע שאם בשאר מצוות א"א לברך לאחר קיום המצוה אף בק"ש הדין כן ומדיכול לברך אחר ק"ש מוכח שבכל המצוות יכול לברך אחר עשייתן

15 - רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א הלכה יג

הקורא אחר שלש שעות ביום אפילו היה אנוס לא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתו, אלא הרי הוא כקורא בתורה, * ומברך לפניו ולאחריה כל היום אפילו איחר וקרא אחר שלש שעות.

16 - כסף משנה הלכות קריאת שמע פרק א הלכה יג

[יג] הקורא אחר שלש שעות וכו'. משנה (שם ט'): הקורא מכאן ואילך כלומר מג' שעות ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה ובגמרא מאי לא הפסיד לא הפסיד הברכות וכיון שלא חילקו שם בין אנוס למזיד משמע דדוקא גבי לילה דשכיח שינה הוא דגזר, גם רבינו לא ראה לחלק ביניהם וזהו שכתב לענין שאחר שלש שעות לא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה אפילו היה אנוס ולענין שמברך לפניו ולאחריה אחר ג' שעות כתב אפילו איחר כלומר אפילו איחר במזיד וכתב הרא"ש ז"ל בשם רבינו האי גאון ז"ל דדוקא עד סוף שעה רביעית הוא דמברך לפניו ולאחריה שהוא זמן תפלה לרבי יהודה אבל מכאן ואילך הפסיד הברכות ואם בירך עובר על לא תשא. וה"ר מנוח כתב הקורא אחר שלש שעות וכו' פי' כל שאר היום עד הערב ודעת ר"ח דדוקא עד שעה רביעית אבל מרביעית ואילך הפסיד ואין כן דעת כל המפרשים ולישנא דמתני' הכי מוכחא הקורא מכאן ואילך ולא יהיב שיעורא משמע דכולי יומא קאמר עכ"ל. יש שואלים מ"ט בשכבך דרשינן כל זמן שבני אדם שוכבים על מטתם וכדאמרינן בהא דרשב"י פעמים שאדם קורא קריאת שמע ב' פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת אחר הנץ החמה ויוצא י"ח

אחת של יום ואחת של לילה ומסיק התם דקרי ליה ליליא משום דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא וע"כ אין פי' שבאותה שעה עולים על מטתם לשכב דאין דרך בני אדם לשכב באותה שעה אלא פי' שעדיין שוכבים על מטתם ואם כן בשכב פי' בעודם שוכבים והיינו לרוב בני אדם עד שיעלה עמוד השחר ולמה לא דרשו כן ובקומך כל זמן שבני אדם קמים דהיינו כל היום. וי"ל דאה"ג דהכי דרשינן ליה ומ"ה אמרי' הקורא מכאן ואילך לא הפסיד הברכות ואילו לא היה זמן קריאת שמע כלל היו ברכותיו לבטלה אלא משום דקי"ל דצריך לסמוך גאולה לתפלה ותפלות כנגד התמידין תקנום והתמיד היה קרב עד ד' שעות ואם כן קודם צריך לקרות קריאת שמע ולכך הקדימו זמנה עד סוף שלש שעות ואסמכוה אקרא ובקומך בשעה שדרך בני אדם קמים ותדע דאסמכתא היא ולא עיקר פירושא דקרא דתלי טעמא עד סוף ג' שעות דשכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות ואטו בני מלכים מי הוו רובא דעלמא אלא ודאי כדאמרן כנ"ל:

17 - מגן אברהם סימן נח ס"ק ז

ז (ז) אף על פי שזמנ' וכו' - כתב הכ"מ ספ"א יש שואלין מ"ש דדרשי' כ"ז שבני אדם שוכבים גבי ק"ש של לילה גבי ק"ש של יום נמי נדרוש ובקומך כ"ז שבני אדם קמים דהיינו כל היום, וי"ל דאה"ג דהא אמרי' הקורא מכאן ואילך לא הפסיד הברכות ואלו לא היה זמן ק"ש היו ברכותיו לבטלה והא דאמרי' בשעה שבני אדם קמים אסמכתא בעלמא הוא תדע דאטו בני מלכים רובא דעלמא נינהו אלא ודאי כדאמרן עכ"ל, ודבריו צ"ע חדא דהא הברכות אינן שייכי לק"ש כמ"ש סי' ס' וא"כ אין ראייה מהברכות וע"ק דא"כ אף אחר שעה ד' יקרא הברכות ועוד דלדבריו ק"ש מדאוריית' זמנה כל היום וכל הלילה וה"ל מ"ע שלא הזמן גרמא דומיא דתפל' כמ"ש סי' ק"ו ס"ב ובגרמא אי' בהדיא דה"ל מ"ע שהזמן גרמא וז"ל דקושיא מעיקר' ליתא דבשלמא בשכבך פי' כ"ז שהוא שוכב אבל קימה לא מקרי אלא כשעומד ממטתו אבל אח"כ לא מקרי קימה רק עמידה או ישיבה או הילוך וכ"מ בס' חינוך וכ"כ בס' מ"ב בח"ה מ"ה ומ"ש מבני מלכים כ"כ מזה בס"ה:

18 - שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן יב

וראיתי לבעל מג"א בא"ח סימן נ"ח שכל כתב הכ"מ ספ"א יש שואלי' מ"ש דדרשינן כל זמן שבני אדם שוכבים גבי ק"ש של לילה גבי ק"ש של יום נמי נדרוש ובקומך כל זמן שב"א קמי' דהיינו כל היום. ותי' דאה"ג דהא אמר הקור' מכאן ואילך לא הפסיד הברכות ואלו לא היה זמן ק"ש היו ברכותיו לבטלה והא דאמר בשעה שב"א קמים אסמכת' בעלמ' הוא כו'. והקשה עליו בעל מג"א דלדבריו ק"ש מדאוריית' זמנה כל היום וכל הלילה. וה"ל מ"ע שלא הז"ג דומיא דתפלה כמ"ש בס' ק"ו ס"ב ובגמ' אית' בהדי' דה"ל מ"ע שהז"ג ע"כ. הנה אף שבאמת אין דברי הכ"מ נכונים בזה אין כאן מקומו מ"מ קושיא זו של המ"א עליו לאו כלום הוא דאפי' את"ל דק"ש של יום זמנה כל היום ושל לילה זמנה כל הלילה. מ"מ כיון דשל יום אין זמנ' בלילה ושל לילה אין זמנ' כל היום אלא עד הנץ החמ' לחוד. ה"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורים וכמש"כ. והא דמביא המ"א ראי' מתפל' בס' ק"ו ס"ב אינו ראייה דהתם הכי כתב הש"ע נשים ועבדים אף על פי שפטורי' מק"ש חייבים בתפלה מפני שהיא מ"ע שלא הזמ"ג. הוא סבר דה"ט דה"ל מ"ע שלא הז"ג מפני שתפלת שחרית ומנחה זמנם כל היום. ושל ערבית זמנ' כל הלילה נמצא זמן כל התפלות נוהגין בין ביום בין בלילה ומצטרפין ביחד לעשות מצות תפל' מ"ע שאין הז"ג וא"כ ה"ה לק"ש אס"ד דזמן ק"ש של יום מה"ת זמנה כל היום א"כ כיון דשל לילה זמנה כל הלילה מצטרפין שתי הק"ש ביחד לעשות מצות ק"ש מ"ע שאין הז"ג. וא"א לו' כן דא"כ לצטרפי נמי הזכרת י"מ של יום דזמנ' כל היום ושל לילה דזמנ' כל הלילה ביחד לעשות מ"ע של הזכרת י"מ מ"ע שאין הז"ג ולחיי' נשים ועבדים בהזכרת י"מ וכבר הוכחתי שפטורי' משום דה"ל מ"ע שהז"ג אלמ' לא מצטרפין ביחד. ועוד ע"כ הא דחשי' ליה למצו' תפלה מ"ע שאין הז"ג אינו מטעם שמצטרפין כל הג' תפלות ביחד שהרי קי"ל תפלת ערבית רשות ואינו חוב אלא ב' תפלות של יום לבד וא"כ אכתי ה"ל מ"ע שהז"ג כיון שאין חובת תפלה נוהג בלילה. ואף על פי שכתבו התוס' ושאר פוסקים בשם ר"י דאע"ג דקי"ל תפלת ערבית רשות אין לבטלה בחנם דמצוה מיהא איכ'. מ"מ הרי קי"ל כר"י דאמר בר"פ תפ"ה (דף כו) תפלת השחר עד ד' שעות ותו לא והרי מד' שעות דכלה זמן תפ"ה ועד ו' שעות שמתחיל זמן תפלת מנחה כדאמר בר"פ דיומא אינו זמן תפלה כלל וה"ל מ"ע שהז"ג. והיאך כתב הש"ע שתפלה ה"ל מ"ע שלא הז"ג אלא ודאי ליתא כפי הבנת המ"א. אבל דע שדברי הש"ע אלו מעותקים מדברי הרמב"ם בפ"א מהת"פ והרי הרמב"ם כתב ריש ה' תפלה דמ"ע מן התורה להתפלל בכל היום ואין מנין התפלה מה"ת ואין לה זמן קבוע מן התורה וה"ל מ"ע שאין הז"ג כיון דאין לה זמן קבוע וכל אימת

שמתפלל ביום או בלילה יצא י"ח מה"ת וכיון דנשים חייבין בעיקר תפלה של תורה אותן התפללות שתיקנו רבנן לזמן קבוע אף על גב דה"ל זמן גרמא תיקנו נמי לנשים הואיל וחייבין בעיקר תפלה של תורה. ובגמ' אמרי' וחייבין בתפלה דרחמי ניהו כו' כלו' אף על גב דתפלה ה"ל מ"ע שהז"ג וכמ"ש. מ"מ הואיל ורחמי ניהו תיקנו אף לנשים ובדיני תפלה הארכתי עוד בזה ע"ש. ונחזור לעניינו הרי נתברר לנו דנשים פטורות מהזכרת יציאת מצרים בין של יום בין של לילה דה"ל מ"ע שהז"ג כן נראה לי הלכה למעשה:

19 - לבושי שרד על המגן אברהם שם

אע"ג דקריאת שמע של לילה זמנה רק לילה ושל יום ביום מ"מ כל הק"ש שוות הם ממילא הוי תמיד זמן ק"ש

20 - עם מרדכי סימן ה' אות ו'

שיטת רש"י דף ב. היא שכשהצבור מקדימים יש להתפלל עמם ק"ש וברכותיה ושמנה עשרה ולומר ק"ש עוד פעם אחר צה"כ בלי ברכה וכ"כ בשו"ע סימן רלה ס"א והרא"ש סימן א' כתב ששאלו לר' האי אם מוטב להתפלל שמ"ע עמהם ולומר ק"ש אחר צה"כ בברכותיה ולבטל סגל"ת או להתפלל הכל ביחידות אחר צה"כ לקיים סגל"ת והשיב דמוטב להתפלל שמ"ע עם הצבור ולקרות ק"ש בברכותיה אח"כ. והגר"א פסק דיתפלל ביחידות אחר צה"כ (עיין בה"ל שם ד"ה ואם) וטעמו פשוט דקיי"ל דזמן תפלת ערבית מתחיל בצה"כ, אך שיטת רה"ג צריך באור דלמה לא כתב כרש"י ור' יונה דיכול לקיים סגל"ת וגם תפלה בצבור?

ובספר פרי יצחק ח"א סימן א' פירש שסובר שאסור לומר ק"ש בלי ברכה ולכן ע"כ דוחה הברכות עד לאחר צה"כ ומבטל סגל"ת וכתב שאף ר' יונה סובר שיש איסור לקיים ק"ש בלי ברכה ולכן כתב שיש לברך אהבת עולם עוד פעם אחר צה"כ כשקורא ק"ש ושזה עדיף מברכת אקב"ו לקרות את השמע שתקן ר' עמרם גאון לומר אחר צה"כ כי לא מצינו ברכה זו בגמרא.

ולרש"י והשו"ע נראה שכיון שתקנו ברכות ק"ש שהן ברכות השבח לא תקנו ברכת המצוה וא"כ יכול לאומרה אחר צה"כ בלי ברכה וכ"כ בחידושי הנס"ב. והשוה לשיטת בעל המאור ר"ה פ"ד שאין ברכת המצוה בשופר כיון שיש ברכות בשמ"ע. ולר' יונה צריך לומר ק"ש של חיוב בברכה. וכתב בפרי יצחק שהדין כן אף במקום דחק. ועפ"ז כתב שבצבור המאחר זמן ק"ש של שחרית עדיף להתפלל ביחידות מלומר ק"ש בלי ברכותיה ולהתפלל אח"כ בצבור. ויש להקשות מדברי הראשב"א שבת דף ט בשם מורו הרב שהוא ר' יונה שמי שהתחיל לאכול באיסור מפסיק לק"ש של ערבית שהיא מן התורה ולא לתפלה וברכות שהם מדרבנן ומוכח שכשיש דחק קטן שאינו רוצה להפסיק סעודתו מותר לומר ק"ש בלי ברכותיה ודלא כפירוש הפר"י בדברי ר' יונה וצ"ע

ועיי"ש בפרי יצחק שהוכיח עוד מדברי ר' יונה במשנה כב: שמוטב לבטל סגל"ת ע"י שיקרא ק"ש במים לפני נץ החמה כדי לאומרה בזמנה לכתחילה. וקשה נימא שיאמר רק ק"ש ויקיים סגל"ת אח"כ וכ"כ הרשב"א באמת? וע"כ צ"ל שאסור לקרות ק"ש בלי ברכה עכ"ד. וקשה שלדבריו יכול לומר אהבה רבה לפני ק"ש ולקיים סגל"ת אח"כ. ואם אין זמן לאומרה לפני נץ החמה ואומר רק גאל ישראל אחר ק"ש לכאורה גאל ישראל לא מהני לסלק איסור אמירת ק"ש בלי ברכה שלדבריו דומה לשאר מצוות בלי ברכה ופשוט דבעינן עובר לעשייתן. ואולי סובר ר' יונה דעיקר סגל"ת הוא לסמוך ק"ש מן התורה לתפלה ולכן תלוי בזמן ק"ש וכשמכ"ל סימן ד לתוס' ב. ואף שבערב סובר שמקיים סגל"ת במתפלל מבעוד יום יש לחלק בין יום ולילה וכמשכ"ל לפי רש"י.

21 - העמק שאלה שאילתא קכה

לשון צריך משמעו חובה כלשון שכתב רבינו בס' עב גבי הפרשת חלה דמיבעי ליה לברוכי וכמו כל ברכות המצוה דאמר שמואל צריך לברך עובר לעשייתן אבל א"כ קשה הא דאיתא בסוטה לט. ובמגילה כז: דשאלו את ר"א בן שמע מפני מה הארכת ימים והשיב מעולם לא נשאתי כפי בלא ברכה ומפרש בסוטה מאי מברך אשר קדשנו משמע דר"א ב"ש קאי בברכות א"ק ולא כהמאירי במס' מגילה שפי' בברכת רבש"ע, הרי דאין זה חובה כל כך. וכבר כתב הגר"א שם ס"ק ל' שאין הברכה מעיקר דינא והביא ראיה מכאן אבל לא נודע הטעם מ"ש מצות ברכת כהנים מכל מ"ע והגאון טורי אבן במגילה כתב בזה"ל שמא מתחילה לא תקנו ברכה קודם נשיאת כפים ור"א הוא דתיקן לברך דהרבה מצות שאין טעונים ברכה כו' עכ"ל. ואין הדבר מחוור דודאי על כל המצות חובה לברך... איברא יש מקום לדבר על פי מש"כ בעל המאור שלהי מס' ר"ה בד"ה ומה שנהגו... וסיים בזה"ל אבל באמת אין

לנו ברכת התקיעה מדברי רבותינו אלא ברכה על תפילה בלבד עכ"ל. הכוונה דכיון שיש ברכות של תפילה שוב לא תקנו ברכת א"ק כמו שלא תקנו א"ק על ק"ש משום שיש לפניו ברכת אהבה רבה ומזה הטעם אין מברכים אקב"מ על ברכת המזון. ובאמת הקורא ק"ש בלא ברכת אה"ר צריך לברך א"ק כמש"כ בשם רב עמרם גאון בקורא ק"ש ערבית לפני הזמן שחוזר וקורא בזמנו ומברך א"ק לקרות שמע... כ"ז לפי דרך בעה"מ לפי זה ה"ה ברכת הוידי' הטוב שמך פוטר א"ק של ברכת כהנים.

22 - ברכות דף כא.

אמר רב יהודה אמר שמואל ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חוזר ואומר אמת ויציב מאי טעמא קריאת שמע דרבנן אמת ויציב דאורייתא מתיב רב יוסף ובשכבך ובקומך אמר ליה אביי ההוא בדברי תורה כתיב... ור' אלעזר אמר ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא

23 - רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק ב הלכה יג

ספק קרא קריאת שמע ספק לא קרא חוזר וקורא נ ומברך לפניו ולאחריה, אבל אם ידע שקרא ונסתפק לו אם בירך לפניו ולאחריה או לא בירך אינו חוזר ומברך. ס' קרא וטעה יחזור למקום שטעה, נעלם ממנו בין פרשה לפרשה ואינו יודע אי זו פרשה השלים ואי זו צריך להתחיל חוזר לפרשה ראשונה שהוא * ואהבת את ה' אלהיך וגו'.

24 - רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף יב עמוד ב

והיכא שצריך לחזור ולומר אמת ויציב נחלקו המפרשים בענין הברכה אם חותם בא"י גאל ישראל אם לא יש אומרים דכיון שכבר יצא מספק של תורה בקריאת יציאת מצרים אינו חותם בברכה על ספק דברכות מדרבנן נינהו ומספיקא אינו מוציא שם שמים לבטלה ומשום סמיכת גאולה לתפלה אין צריך לאומרה דכיון שמזכיר יציאת מצרים ומתפלל מיד זהו סמיכת גאולה לתפלה שלא אמרו לסמוך גאולה לתפלה אלא מפני יציאת מצרים ואינו תלוי בשיזכיר לשון גאולה ממש וי"א שצריך לחתום בברכה ולזה נוטה דעת מורי הרב נר"ו מפני שכיון שהוא מסופק בדבר של תורה אם אמר אם לא אמר מחוייב הוא עכשיו לומר הדבר כתקנו ואומר אותו בברכה כאלו לא קרא כלל דכל דבר שהוא ספק של תורה מברכין עליו ומביא ראיה מדאמרין בשבת בפ' במה מדליקין (דף כג א) דאין מברכין על הדמאי בשעה שמפרישין ממנו המעשר ואמרין התם טעמא מפני שהוא ספק של דבריהם דמשמע דדוקא מפני ספק של דבריהם אין מברכין עליו הא אם היה ספק של תורה צריך לברך עליו:

25 - רמב"ם הלכות יציאת פרק ג הלכה ט

ומותר להכנס ביציאת לבית הכסא ולבית המרחץ, נפסקו לו חוטי לבן או תכלת זורקו באשפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה, ואסור למכור טלית מצוייצת לכותי עד שיתיר יציאותיה, לא מפני שיש בגופה קדושה אלא שמא יתעטף בה ויתלול עמו ישראל וידמה שהוא ישראל ויהרגנו, ט נשים ועבדים וקטנים י פטורין מן היציאת מן התורה, ומדברי סופרים שכל קטן שיודע כ להתעטף חייב ביציאת כדי לחנכו במצות, ונשים ועבדי' שרצו להתעטף ביציאת מתעטפים בלא ברכה, ל וכן שאר מצות עשה שהנשים פטורות מהן אם רצו לעשות אותן בלא מ ברכה אין ממחין בידן, טומטום ואנדרוגינוס חייבין בכלן מספק לפיכך אין מברכין אלא עושין בלא ברכה. +/השגת הראב"ד/ נשים ועבדים שרצו להתעטף ביציאת מתעטפין בלא ברכה. כתב הראב"ד ו"ל /א"א/ דוקא ביציאת שאין בה כלאים ויש שחילק ואומר אף בברכה ואומר שגם הברכה רשות ומביא טעם לדבריו מפ"ק דקידושין מדב' יוסף דאמר מריש הוה אמינא מאן דאמר לי הלכה כר' יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן דלא מיפקדנא ועבידנא ואם איתא דמאן דלא מיחייב לא חזי לברוכי א"כ איסורא קא עביד דאיהו בברכה קא עביד להו דאי בלא ברכה מאי יומא טבא איכא עכ"ל. +

26 - רמב"ם הלכות מילה פרק ג הלכה ו

גר שמל קודם שנתגייר וקטן שגולד כשהוא מהול כשמטיפין ממנו דם ברית אינן צריכין ברכה, וכן אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שהוא אינו זכר ודאי. +/השגת הראב"ד/ וכן אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שאינו זכר ודאי. כתב הראב"ד ו"ל /א"א/ אם אנדרוגינוס ספק מברך עליו מפני שהוא ספק דאורייתא ועל ספק דאורייתא מברכין הוץ מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעשרין הן עכ"ל. +

27 - רמב"ם הלכות שחיטה פרק יד הלכה ד

כלאים הבא מבהמה וחיה וכן בריה שהיא ספק בהמה או חיה צריך לכסות ואינו מברך, השוחט לחולה בשבת חייב לכסות לאחר שבת וכן השוחט ספק או כלאים ביום טוב מכסה דמו לאחר יום טוב.

28 - רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ו הלכה יג

בזמן הזה שאנו עושין שני ימים טובים, יושבין בסוכה שמונה ימים, וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת יושבין בה ואין מברכין לישוב בסוכה, וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכין לישוב בסוכה מפני שהן חייבים מספק ואין מברכין מספק. +/השגת הראב"ד/ וכן טומטום ואנדרוגינוס לעולם אין מברכים לישוב מפני שהן חייבים מספק. א"א רואה אני מדבריו שהושגים שהם רשות אין מברכות כלל ואין הכל מודים לו, ואני רואה מדברי רבא (שבת כג) דאמר הטעם לדמאי שאין מברכין על הפרשת מעשרות משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם הא לאו הכי מספיקא מברכין מפני שהוא ספיקא דאורייתא מעתה ידעין ודאי מומטום ואנדרוגינוס חייבין לברך. †

29 - כסף משנה הלכות מילה פרק ג הלכה ו

כתב הראב"ד א"א אם אנדרוגינוס ספק כו' מפני שרוב עמי הארץ מעשרים הם עכ"ל. וחכמי לונ"ל הוקשה להם כן על דברי רבינו ושאלו ממנו ד"ל והשיב להם ז"ל וכן אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו מפני שאינו ודאי יורנו מורנו והלא ספק תורה הוא ועל ספק דרבנן הוא דלא מברכין אבל על ספק דאורייתא מברכין חוץ מן הדמאי מפני שרוב עמי הארץ מעשרין הם כדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ג): תשובה הדברים ידועים שכל ברכה שעל מצוה דרבנן היא בין שתהיה המצוה מדבריהם בין שתהיה מן התורה וחכמים הם שתיקנו את הברכה והם שאמרו שכל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא ולפיכך כל דבר שנסתפק לנו אם עשיית דבר זה מצוה שנצטוונו או לא נצטוונו בין שהיה הצווי על אותה עשייה מדבריהם בין שהיה מן התורה עושין אותה בלא ברכה ומפני זה נפסקה הלכה בסוכה פרק לולב וערבה דשמיני ספק שביעי הכין והלכתא מיתב יתבין ברוכי לא מברכין ומינה אתה למד לכל המצות שיסתפק לך אם אתה מצווה או אין אתה מצווה עושין אותה בלא ברכה כמו שביארנו בסוף הלכות ברכות וזהו העיקר שאנו סומכין עליו ואותם הדברים האמורים בפרק במה מדליקין (שבת כ"ג) בענין אחר הם אמורים וזהו פירושו שיליין בגמרא על ברכת נר חנוכה היכן צונו והשיב רב אויא מלא תסור ורב נתמן משאל אביך ויגדך וכו' שמעין מדברי שניהם שכל מצוה שהיא מדבריהם מברכין עליה אשר קדשנו במצותיו וצונו. והשיב רב עמרם על שניהם ממעשר דמאי שהוא מדבריהם ומפני זה מפרישין אותו בלא ברכה ופריק אביי ואמר דבר שעיקר תקנתו מצוה מדבריהם ולא תקנתו מפני הספק תקנו עליו ברכה כגון נר חנוכה ומקרא מגילה ועירוב ונט"י אבל דבר שעיקר תקנתו מן הספק כגון מעשר דמאי לא תקנו עליו ברכה. והקשינו על אביי לפום הדין פירוקא והרי יום טוב שני שעיקר תקנתו מפני הספק ותקנו עליו כל הברכות התלויות בו כמו יום טוב ראשון ופריק אביי ואמר הכי השתא התם כי היכי דלא ליזלזלו ביה ולהכי תקינו לו ברכה אבל שאר הדברים שעיקר תקנתם מפני הספק לא תקנו לו ברכה ולפיכך לא תקנו ברכה על מעשר של דמאי ובא רבא ופירק לו פירוק אחר ואמר אל תאמר שכל דבר שעיקר תקנתו מפני הספק לא תקנו לו חכמים ברכה שהרי י"ט מפני הספק תקנו לו ברכה ותדע למה לא תקנו ברכה על מעשר דמאי מפני שרוב ע"ה מעשרים הם נמצאו דברי כולם רב עמרם ואביי ורבא אין אלא נותן טעם שמפני כך תקנו חכמים ברכה לכך ולכך ולא תקנו ברכה לכך ולכך הילכך כל דבר שנמצא בפירוש לחכמים שמברכין עליו בין שהיה ודאי דבריהם כגון נר חנוכה ומקרא מגילה בין שהיה ספק מדבריהם כגון יום טוב שני מברכין עליו ודבר שלא תקנו לו חכמים ברכה בפירוש אין מברכין עליו וכל מצוה שעיקרה מן התורה ונסתפק לנו אם אנו חייבין בה לא תקנו לה חכמים ברכה אף על פי שנראית מן התורה כמו שנתבאר מדבריהם בסוכה בשמיני וה"ה בכני לענין כיסוי הדם וה"ה לכל ספק מצוה עכ"ל. והרמ"ה השיג על תשובה זו על מ"ש שיו"ט אף על פי שספק דבריהם הוא מברך עליו וגבי סוכה קאמר שהיא ספק דאורייתא מפני שעיקר המצוה מן התורה והלא קדושת יום טוב גם היא ודאית מן התורה אלא שנסתפק לנו אם יום זה הוא יום טוב אם לאו כשם שנסתפק לנו בסוכה שהרי מצות סוכה מן התורה אלא שנסתפק לנו אם יום זה הוא שביעי וחייב בסוכה ומההיא דאמר רבא גבי מעשר דמאי רוב ע"ה מעשרין הם הא לאו הכי הוו מברכים שהרי המעשר עיקר מצותו מן התורה אלא שנסתפק לנו אם פירות הללו חייבים במעשר כשם שנסתפק לנו בסוכה וביו"ט ואפ"ה טעמא דרוב ע"ה מעשרין הם הא לאו

הכי מברכין ולטעמיך מאי חזית דיליף מסוכה לילף מי"ט דהא תרווייהו חד טעמא הוא וכתב לדידן נמי מ"ש סוכה בשמיני דלא תקינו לה רבנן ברכה משום דכי מתקנו רבנן ברכה אספק דאורייתא היכא דלא מבטלי ודאי דאורייתא אבל סוכה בשמיני כיון דשמיני הוי יום טוב אחרון ודאי דאורייתא היכי ליתקון ליה ברכה אסוכה לשוויי שביעי שהוא חול ולבטל קדושת יום טוב אחרון שהיא ודאי מדאורייתא ועוד דכיון דמברכין בקידוש היום ובתפלה ובברכת המזון את יום השמיני חג עצרת היכי מצינן לתקוני ברכה אסוכה לשווייה שביעי כלום אפשר לברך שתי ברכות שסותרות זו את זו:

30 - שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפד סעיף ד
אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו, (יג) ז צריך לברך (יד) [ו] מספק, (טו) מפני שהיא ח מן [ז] התורה.

31 - משנה ברורה סימן קפד ס"ק יג
(יג) צריך לברך וכו' - היינו [טו] כל ברכת המזון אף ברכה רביעית שאינה אלא מדרבנן כי היכי דלא לזלזולי בה [אחרונים]:

32 - תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף טו עמוד א
אבל תרומה דרבנן דאי עבד שפיר דמי. אבל אי הוויא ברכת תרומה דאורייתא משמע דתרומתו אינה תרומה דהברכה מעכבת ההפרשה, אף על גב דברכות אינן מעכבות היינו משום דהויין מדרבנן אבל אי הויין דאורייתא מעכבות ולא הוויא הפרשה.

33 - ירושלמי ברכות פ"ב ה"א
רבי מני אמר משום רבי יודה שאמר משום רבי יוסי הגלילי אם הפסיק בה כדי לקרות את כולה לא יצא ידי חובתו... רבי אבון בר חייה בעי קריאת שמע וברכותיה, היא ולא ברכותיה, ברכותיה ולא היא

34 - פירוש החרדים שם
הא דפסקינן לעיל דאי שהה באמצע קריאת שמע חוזר לראש מי אמרינן דברכותיה בכללה הם וכדי לגמור את כולה היינו לגמור אותה וברכותיה קאמר או דילמא לגמור קרית שמע לבד קאמר.

35 - רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה ה – הלכה ו
ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה, וכל ברכה שאין בה הזכרת השם א ומלכות אינה ברכה אלא אם כן היתה סמוכה לחבירתה.
וכל הברכות כולן נאמרין בכל לשון זהוה שיאמר כעין שתקנו חכמים, ואם שינה את המטבע ב הואיל והזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה אפילו בלשון חול יצא.

36 - רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א הלכה ז
ברכה ראשונה שלפניה בין ביום בין בלילה פותח בה בברוך וחותרם בה בברוך, ושאר ברכותיה חותרם בכל אחת מהן בברוך ואין להם פתיחה בברוך, ברכות אלו עם שאר כל הברכות הערוכות בפי כל ישראל עזרא הסופר ובית דינו תקנום ואין אדם רשאי לפחות מהם ולא להוסיף עליהם, מקום שהתקינו לחתום בברוך אינו רשאי שלא לחתום, ומקום שהתקינו שלא לחתום אינו רשאי לחתום, מקום שהתקינו שלא לפתוח בברוך אינו רשאי לפתוח, מקום שהתקינו לפתוח אינו רשאי שלא לפתוח, כללו של דבר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות הרי זה טועה וחוזר ומברך כמטבע, ג וכל שאינו אומר אמת ויציב בשחרית ואמת ואמונה בערבית לא יצא ידי חובתו.

37 - ארחות ימים סימן ה' עמ' עב

סוגיות במס' ברכות שיעור 9 – בענין ברכות קריאת שמע

וצ"ע מדוע לגבי ברכות קריאת שמע כתב הרמב"ם דכל המשנה חוזר ומברך כמטבע ואילו לגבי שאר ברכות כתב דאם הזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה יצא ובאר מו"ד הגרי"ד סולובייצ'יק דהיינו משום דלגבי קריאת שמע ודאי בעינן לקרוא את הפרשה ככתבה ואם שינה אף אם הזכיר מענין הפרשה לא יצא ידי חובתו וכיון שמצות קריאת שמע בשלמותה היא עם ברכותיה הרי שגם את הברכות צריך לומר כמו שתקנו חז"ל לכן דוקא לגבי ברכות ק"ש כתב הרמב"ם דכל המשנה הרי זה טועה וחוזר ומברך כמטבע מה שאין כן לגבי שאר ברכות סגי ליה אם הזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה. הרי שאין דין ברכות ק"ש כשאר ברכות אלא הרי הן כחלק מקריאת שמע גופא על כל פנים מדרבנן.